

BUREAU BEHEER LANDBOUWGRONDEN

REKENING EN VERANTWOORDING | JAARVERSLAG 2009

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

BUREAU BEHEER LANDBOUWGRONDEN

REKENING EN VERANTWOORDING | JAARVERSLAG 2009

Gevestigd te 's-Gravenhage
en kantoor houdende te Utrecht

Uitgave:
Dienst Landelijk Gebied, mei 2010

Samenstelling en eindredactie:
Dienst Landelijk Gebied

Fotografie:
Ministerie van LNV
Dienst Landelijk Gebied

Vormgeving:
Dienst Landelijk Gebied

Druk:
Koninklijke Broese & Peereboom,
Breda

Oplage:
500 stuks

Voor informatie over BBL en DLG,
of het bestellen van het jaarverslag
en de Rekening en Verantwoording
BBL 2009 neemt u contact op met
het informatiecentrum van Dienst
Landelijk Gebied,
telefoon 030 - 275 67 49 of
infocentrumDLG@minlnv.nl
Ons postadres is postbus 20021,
3502 LA Utrecht. Of kijk op
www.dienstlandelijkgebied.nl

INHOUD 3

1 DIRECTIEVERSLAG 5

1.1 Inleiding 5

1.2 Bureau Beheer Landbouwgronden 5

1.3 Ontwikkelingen en activiteiten in 2009 6

1.4 Toekomstige ontwikkelingen 8

2 REKENING EN VERANTWOORDING 2009 9

2.1 Waarderingsgrondslagen 10

2.2 Staat van uitgaven en inkomsten 2009 11

2.3 Toelichting op de Staat van uitgaven en inkomsten 2009 11

2.4 Balans 18

2.5 Toelichting op de balans 18

2.6 De niet uit de balans blijkende verplichtingen 24

3 OVERIGE GEGEVENS 25

3.1 Overzicht vorderingen 25

3.2 Overzicht schulden 26

3.3 Accountantsverklaring 27

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de gang van zaken bij het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) over het boekjaar 2009. Allereerst zijn algemene gegevens over BBL vermeld. Vervolgens worden de activiteiten in 2009 en de daarmee samenhangende behaalde financiële resultaten weergegeven.

1.2 Bureau Beheer Landbouwgronden

Doelstelling

BBL is een publiekrechtelijk vormgegeven bestuursorgaan met eigen rechtspersoonlijkheid die onroerende zaaktransacties voor de rijksoverheid, provincies en derden verricht. BBL ontleent zijn bestaansrecht aan de Wet Agrarisch Grondverkeer (WAG) en is ingesteld op 1 januari 1982 ter vervanging van de toenmalige Stichting Beheer Landbouwgronden.

Kerntaak van BBL is het verkrijgen, tijdelijk beheren en vervreemden van onroerende goederen (grond en in voorkomende gevallen gebouwen) voor de realisatie van overheidsdoelen in het landelijk gebied, vooral met betrekking tot natuur, landbouw, recreatie en landschap.

BBL verwerft gronden voor met name het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Recreatie om de Stad (RodS). Ten aanzien van voor overheidsdoelen begrensde gebieden (EHS en RodS) geldt in voorkomende gevallen een koopplicht. Indien binnen die gebieden gronden te koop worden aangeboden, is BBL gehouden die te verwerven ingeval andere kopers ontbreken.

Opdrachtgevers

BBL werkt voor verschillende opdrachtgevers. De twaalf provincies en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn de grootste opdrachtgevers. De financiering van de activiteiten van BBL voor deze opdrachtgevers geschiedt op dit moment vooral met middelen uit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

Andere opdrachtgevers zijn de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Verkeer en Waterstaat (V&W), waterschappen, gemeenten en terreinbeheerende organisaties als Natuurmonumenten en Provinciale Landschappen.

Werkwijze

Het merendeel van de grond wordt op minnelijke wijze verworven. In toenemende mate wordt verworven op basis van volledige schadeloosstelling (zogenoemde 'minnelijke verwerving, ter voorkoming van onteigening'). In het uiterste geval wordt het instrument van gerechtelijke onteigening ingezet, binnen het kader dat door de Minister van LNV aan BBL is opgelegd. BBL koopt niet alleen grond die direct ter plaatse kan

gegeven (éénjarige pacht). De verworven gronden worden uiteindelijk overgedragen aan eindbeheerders, particulieren dan wel terreinbeheerende organisaties als Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de twaalf Provinciale Landschappen.

Van oudsher startte BBL met grondverwerving nadat de doelen waarvoor gronden moesten worden verworven, concreet waren geformuleerd en de locaties van doelrealisatie concreet waren begrensd. Sinds 2007 wordt er, naast deze traditionele werkwijze, ook "ontwikkelingsgericht" gewerkt. Anticiperend op mogelijkheden voor doelrealisatie, wordt risicodragend geïnvesteerd door reeds vóór doelbepaling en begrenzing grond te verwerven. Er bestaat een

worden benut (binnen begrensde gebieden). Vaak wordt grond verworven in de directe omgeving van te realiseren overheidsdoelen (i.c. begrensde gebieden). Door ruil of -in de meeste gevallen- door middel van verkoop-aankoop transacties kan uiteindelijk de beoogde grond in bezit worden genomen. Ook worden gronden verworven om daar landbouwbedrijven uit begrensde gebieden naar toe te verplaatsen.

Gronden die worden verworven, maar niet direct kunnen worden benut voor de doelen waarvoor ze zijn aangekocht, worden door BBL tijdelijk in gebruik

breed gedragen beeld dat in voorkomende gevallen beleidsdoelen op die wijze beter, goedkoper en/of sneller (of zelfs: überhaupt) gerealiseerd kunnen worden. Voorbeelden van deze vorm van gebiedsontwikkeling zijn anticiperende grondverwerving tegen actuele agrarische verkeerswaarde, verhoogd met een schadeloosstelling en risicodragend participeren, waarbij kan worden deelgenomen in constructies van publiek-private samenwerking (PPS).

Door de verscheidenheid aan doelen van verschillende opdrachtgevers, waarvoor

gronden worden verworven, het brede scala aan instrumenten dat wordt ingezet (minnelijke verwerving, vrijwillige en wettelijke ruil, volledige schadeloosstelling ter voorkoming van onteigening en gerechtelijke onteigening), de verschillende wijzen van verwerven (traditioneel, ontwikkelingsgericht) en de verschillende financieringsconstructies, onderscheidt BBL zich van andere vastgoeddiensten van de overheid.

Organisatie

BBL heeft geen eigen personeel. Het werk wordt gedaan door medewerkers van Dienst Landelijk Gebied (DLG) en door onafhankelijke lokale taxateurs. De directeur DLG is door de Minister aangewezen als directeur BBL. De inzet van DLG-medewerkers voor BBL vindt plaats zonder verrekening. Dit met uitzondering van bepaalde ontwikkelingsprojecten, waarin expliciet is afgesproken dat de personele inzet moet worden gefinancierd uit de exploitatie van het project.

1.3 Ontwikkelingen en activiteiten in 2009

Uitgaven en financiering

In 2009 heeft BBL (exclusief het ontwikkelingsgericht werken) in totaal ca. € 597 miljoen (in 2008 € 326 miljoen) uitgegeven. Het grootste deel van deze uitgaven, (ca. € 523 miljoen, in 2008 € 275 miljoen) betreft grondaankopen in opdracht van de provincies. De stijging van de grondaankopen in 2009 komt doordat er zich veel aankoopmogelijkheden hebben voorgedaan. Voor het ministerie van LNV heeft BBL voor circa € 17 miljoen (in 2008 € 7 miljoen) aan grond gekocht. Voor overige opdrachtgevers heeft BBL voor circa € 37 miljoen (in 2008 € 27 miljoen) aan grond verworven.

Het beheer van het BBL-bezit heeft geleid tot een daling van de exploitatie-inkomsten. De verwerving van nieuw bezit heeft daarentegen gezorgd voor een toename van de exploitatie-uitgaven. Hierdoor is een negatief exploitatiesaldo gerealiseerd van - € 4,4 miljoen (in 2008 - € 0,6 miljoen + incidentele meevaller

ad. € 1,4 miljoen). Belangrijkste redenen van de hogere uitgaven zijn de stijgende aankoperskosten (door intensivering van de verwervingen), deskundigenkosten (door toename van volledige schadeloosstelling), belastingen en een incidentele afdracht van BTW.

De totale exploitatie-inkomsten van BBL zijn in 2009 met 6% gedaald. De belangrijkste bron van exploitatie-inkomsten zijn de pachtopbrengsten. In 2009 zijn deze opbrengsten nog gestegen, maar op termijn wordt verwacht dat de pacht-inkomsten zullen dalen, omdat steeds meer bezit wordt doorgeleverd en BBL minder ruilgrond in bezit heeft om te kunnen verpachten. Daarmee komen de totale exploitatie-inkomsten verder onder druk te staan. Het negatieve exploitatieresultaat dat in 2009 is gerealiseerd, is voor de directeur BBL aanleiding geweest om in 2010 een onderzoek te starten naar de exploitatie-uitgaven en -inkomsten van BBL. Daarbij zal onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele oorzaken van de hogere uitgaven en de daarbij achterblijvende inkomsten.

De stand van de liquide middelen (circa € 45 miljoen) van eind 2008, is door BBL in 2009 in opdracht van de provincies voor het grootste deel omgezet in aankoop van grond.

Ook in 2009 is voor de verkoopopdracht ter (gedeeltelijke) financiering van grondaankopen ten behoeve van Recreatie om de Stad (RodS) conform de financiële taakstelling gehandeld. In 2010 zal deze verkooptaakstelling worden afgerond.

Omvang grondbezit en transacties.

In 2009 heeft BBL 10.243 (2008: 7.136) hectare verworven en 8.243 (2008: 8.343) hectare vervreemd.

De omvang van het grondbezit van BBL is in 2009, als gevolg van aan- en verkopen met 2.000 hectare toegenomen tot 38.547 hectare.

In 2009 heeft BBL 2.577 (2007: 1208, 2008: 1473) hectare vanuit oud bezit of direct na aankoop doorgeleverd aan eindbeheerders. Hiermee waren in totaal

154 (2007: 105, 2008: 149) transacties gemoeid.

Door afronding van zogenoemde klassieke landinrichtingsprojecten op grond van de Landinrichtingswet, heeft BBL ca. 1.500 hectare overgedragen aan en toegedeeld gekregen van de landinrichtingscommissies.

Grondprijzen

Landelijk gezien lagen de grondprijzen in 2009 hoger dan in 2008. Meer informatie hierover is te vinden in de Grondprijzmonitor, die jaarlijks in het najaar wordt aangeboden aan de Tweede Kamer.

Het jaar 2009 werd gekenmerkt door een stagnerende grondmobiliteit en stabiliserende (onverkort hoge) grondprijzen.

Een andere tendens is de toename van kopen tegen volledige schadeloosstelling/ontteigening, vooral in Randstedelijke provincies. Dit heeft een opwaarts effect op de grondprijzen die BBL betaalt.

Doorlooptijden en omloopsnelheid

Gronden die BBL verwerft worden voor een deel direct doorgeleverd aan eindbeheerders. Een ander deel blijft tijdelijk in bezit bij BBL. Bijvoorbeeld als gronden worden ingebracht in een grondruil (kavelruil of wettelijke herverkaveling) of als de gronden eerst moeten worden ingericht, voordat het -geschikt gemaakt voor het nieuwe doel- kan worden doorgeleverd. Vaak vindt de inrichting plaats in het kader van integrale gebiedsontwikkelingsprojecten, waarin tussen planvorming (veelal samenvallend met de start van de verwerving) en uitvoering, meerdere -soms vele- jaren liggen.

Om inzicht te bieden in de snelheid waarmee de door BBL verworven hectares worden aangewend voor de doelen waarvoor de gronden zijn verworven, wordt de omloopsnelheid weergegeven. De doorlooptijd is gedefinieerd als de periode tussen het moment van verwerven en het moment van overdracht/doorlevering van een perceel dan wel een transactie. De doorlooptijd van een perceel kan per transactie en binnen een transactie verschillen.

De omloopsnelheid van het BBL-bezit is gedefinieerd als het aantal vervreemde hectares in enig jaar, gedeeld door het gemiddeld bezit in hectares van BBL in dat jaar.

De gemiddelde doorlooptijd per transactie bedroeg in 2009 4,66 jaar (in 2007, 4,81 jaar en in 2008, 4,99 jaar). De omloopsnelheid van het BBL-bezit in 2009 bedraagt 22% (in 2007 18% en in 2008 22%). In algemene zin blijkt de omloopsnelheid vooral beïnvloed te worden door de omvang waarin hectares worden ingebracht in landinrichtingsprojecten (plannen van toedeling), omdat bij de toedelingen in deze projecten grote oppervlaktes in één keer naar de eind-eigenaren toe gaan.

BBL wil de omloopsnelheid in overleg met opdrachtgevers versnellen. Als eerste stap daarin zijn in 2009, in de meeste provincies, onderzoeken gedaan naar hoe de ruilgrond het best ingezet kan worden.

Op basis daarvan worden er voor 2010 afspraken gemaakt om grond, die niet op korte termijn kan worden ingezet voor ruilingen, te verkopen om met de opbrengsten doelgericht te verwerven. Ook wordt meer capaciteit ingezet om ruilingen aan te gaan, in plaats van vooral te sturen op aankopen.

Doelrealisatie

Met de invoering van het ILG per 1 januari 2007 zijn de provincies verantwoordelijk voor de feitelijke realisatie van de rijksdoelen voor het landelijk gebied. Provincies rapporteren in dat verband jaarlijks over de voortgang hiervan aan het Rijk. DLG rapporteert daartoe jaarlijks aan de provincies over de voortgang in de prestaties, waaronder ook grondverwerving. Gelet op die informatie-stroom wordt in dit document geen informatie verstrekt die betrekking heeft op de relatie tussen de grondtransacties en de gestelde rijksdoelen.

In opdracht van de provincies heeft BBL in 2009 relatief -ten opzichte van voorgaande jaren- veel gronden gekocht ten behoeve van de doelrealisatie.

Wettelijke grondslag BBL

In 2008 is de “Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen” van kracht geworden. In dat kader is in 2009 gestart met de aanpassing van de WAG om de inrichting en aansturing van BBL ‘zoveel als mogelijk’ in lijn te brengen met de Kaderwet ZBO’s.

Afgesproken is om na de wetwijziging, vermoedelijk met ingang van het boekjaar 2011 over te gaan naar een baten/lasten-administratie (kosten/opbrengsten) in plaats van de thans gehanteerde kasadministratie (uitgaven/inkomsten).

1.4 Toekomstige ontwikkelingen

Algemeen

De tendens is dat meer dan voorheen opdrachten worden ontvangen tot het kopen op basis van volledige schadeloosstelling ter voorkoming van onteigening, vooral in de Randstedelijke provincies.

Als gevolg van onder meer de gestegen grondprijzen (ten opzichte van de start van het ILG in 2007) zal in 2010 meer gestuurd moeten worden op het uitrusten van de gronden die reeds in bezit zijn, de zogenaamde ruilgronden.

Linschoten

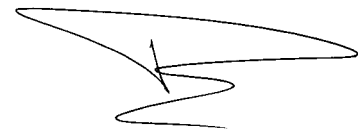
De gelijkberechtiging van particulieren en terreinbeherende organisaties is vastgelegd in het akkoord van Linschoten. Als vervolg op dit akkoord wordt er nu onderzocht op welke wijze particulieren en terreinbeherende organisaties gelijke kansen krijgen bij het realiseren van natuur. Uitgangspunt is dat beide in principe (mits ze aan voorwaarden voldoen) voor dezelfde vergoeding in aanmerking kunnen komen. Als gevolg daarvan wordt er nu gewerkt aan een nieuwe subsidie-regeling die door de Europese Commissie goedgekeurd moet worden. Deze regeling kan grote gevolgen hebben voor BBL, als de gronden die BBL verwerft openbaar te koop aangeboden moeten worden om te bepalen wie hier natuur mag realiseren.

Brede heroverwegingen

In het kader van de heroverweging die nu op rijksniveau in verband met de bezuinigingen plaats vindt, wordt er ook nadrukkelijk gekeken naar het budget voor het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur. Dit kan gevolgen hebben voor de grondverwerving van BBL en de grondmarkt.

Ook wordt gekeken naar de positionering van BBL ten opzichte van andere publieke grondbedrijven.

Utrecht, 15 maart 2010

Drs. P.R. Heij,
directeur
Bureau Beheer Landbouwgronden

2. REKENING EN VERANTWOORDING 2009

JAARVERSLAG 2009

2.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Op grond van de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden is voor het beheer van de begroting én het beheer van de geldmiddelen de Comptabiliteitswet 2001 van toepassing. Dit betekent dat de Staat van Uitgaven en Inkomsten alsmede de Balans zijn opgesteld op kasbasis.

In de Balans en de Staat van Uitgaven en Inkomsten 2009 is een rubriceringswijziging doorgevoerd. Het onderdeel ontwikkelingsgericht werken is, in tegenstelling tot vorig jaar, niet apart gepresenteerd maar opgenomen in de (reguliere) Balans en Staat van Uitgaven en Inkomsten van BBL. Deze rubriceringswijziging heeft geen gevolgen voor het vermogen en resultaat.

Staat van Uitgaven en Inkomsten

Onder uitgaven en inkomsten worden, conform artikel 2, lid 1 van de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden, verstaan: de geldelijke uitgaven en ontvangsten in het verslagjaar (artikel 4, lid 4 van de Comptabiliteitswet 2001). Voor een goed beeld van de activiteiten van BBL worden de overdrachten om niet én de aankopen en verkopen zonder geldtransactie van BBL zelf, verantwoord als feitelijke geldstromen. Het gaat hier onder andere om overdrachten aan terreinbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer én diverse directe doorleveringen aan particuliere natuurbeherende organisaties.

Verwerving

De verworven onroerende zaken zijn verantwoord op basis van historische kostprijzen zijnde de aankoopprijs en de toegerekende bijkomende uitgaven. Verwervingen worden verantwoord op het moment dat de aankoopprijs is betaald aan de notaris. De aktepassering (formele verwerving) en de inschrijving bij het Kadaster vinden na betaling plaats. Dit met uitzondering van de bij toedeling in een landinrichtingsproject op grond van de Landinrichtingswet verkregen onroerende zaken, welke tegen

de kostprijs bij inbreng worden verantwoord. BBL en de Landinrichtingscommissie verantwoorden eerst bij afronding van een landinrichtingsproject de toegerekende aankoop en daarbij berekende aankoopprijs.

Vervreemding

De verkoopsom van vervreemde onroerende zaken is gebaseerd op een actuele taxatie door een beëdigd taxateur. Verschillen met de historische kostprijs worden verantwoord als resultaten.

De bij Akte van Toedeling (aktepassering) vervreemde onroerende zaken in landinrichtingsprojecten en de vervreemde onroerende zaken aan (particuliere) terreinbeherende organisaties, zijn verantwoord tegen de historische kostprijs. Verkopen worden verwerkt op het moment dat de verkoopsom daadwerkelijk is ontvangen. Resultaten van verkopen c.q. overdrachten zonder geld worden verwerkt op het moment dat de hele verkooptransactie is gerealiseerd.

Overige posten

De overige posten uit de Staat van Uitgaven en Inkomsten zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Balans

Op de Balans staan, conform de toelichting op artikel 5, lid 2 van de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden:

- de onroerende zaken (voorraad grond);
- de ontwikkelingskosten zijn als geactiveerde kosten opgenomen en niet meer als immateriële vaste activa;
- de wijze van financiering van de onroerende zaken;
- de deelnemingen (gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs);
- de financiële positie met betrekking tot projecten van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte.

De vorderingen en overige schulden (niet zijnde de renteloze voorschotten) worden niet in de balans opgenomen.

Een specificatie van de vorderingen en de overige schulden is opgenomen in hoofdstuk 3, Overige gegevens.

Activa

De onroerende zaken zijn gewaardeerd op basis van historische kostprijzen (aanschafprijs en toegerekende bijkomende uitgaven) of de berekende aankoopprijs (bij toedeling in landinrichtingsgebieden, waarbij de waardering is gebaseerd op de kostprijs van de inbreng).

Passiva

De Algemene Reserve LNV is tot en met 31-12-2006 gevormd door:

- de exploitatieresultaten van onroerende zaken;
- de resultaten bij vervreemding van grond.

Hierop muteren na 1-1-2007:

- de resultaten bij vervreemding van grond, voor zover die voor rekening komen van de financier LNV;

Renteloos voorschot van het ministerie van LNV, de provincies en overige financiers;

- deze post is gewaardeerd tegen de nominale waarde en heeft betrekking op de beschikbaar gestelde financiering voor de aankoop van grond.
- de overdrachten van onroerende zaken (transacties waarbij geen geldverkeer plaatsvindt bij de levering aan de eindbeheerder) en derhalve ten laste gebracht wordt op de bijbehorende financiering.

De Algemene reserve exploitatie wordt ten behoeve van het ministerie van LNV gevormd door de exploitatieresultaten van onroerende zaken: pachtinkomsten, aan- en verkoopkosten van grondtransacties, heffingen waterschappen en gemeenten, overige inkomsten en uitgaven in het kader van grondexploitatie na 1-1-2007.

Risicoreserve Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

Deze reserve is gevormd op basis van een risico-inschatting van de afzonderlijke projecten tot en met 2012. Hierbij is

rekening gehouden met verschillende scenario's en de voorziene toekomstige kasstromen. Indien van toepassing wordt er gerekend met een jaarlijkse rekenrente van 4%-6%, kostenstijging 2%-3% en opbrengstenstijging van 2%-3%.

Resultaatbepaling

Het resultaat bij vervreemding van onroerende zaken is het verschil tussen de verkoopsom en de historische kostprijs, dan wel de berekende aankoopprijs (landinrichtingsgebieden).

2.2 Staat van uitgaven en inkomsten 2009

Uitgaven (in € x 1.000)			Inkomsten (in € x 1.000)				
	Rekening 2008	Begroting 2009	Rekening 2009	Rekening 2008	Begroting 2009	Rekening 2009	
Opdracht			Opdracht				
1 Verwervingen	308.843	169.943	575.956	6 Financiering	87.476	45.243	179.593
2 Exploitatie-uitgaven	16.773	15.000	21.014	7 Vervreemdingen	237.749	124.700	330.194
3 Overige uitgaven	3.059	100	802	8 Exploitatie-inkomsten	17.568	15.000	16.580
4 Financiering DLG (per saldo)	10.879		-35.300	9 Overige inkomsten	1.169	100	1.167
5 Mutatie liquide middelen	4.569	0	-34.938	10 Vooruit ontvangen opbrengsten	160	0	0
Totaal	344.123	185.043	527.534	Totaal	344.123	185.043	527.534

2.3 Toelichting op de Staat van uitgaven en inkomsten 2009

Uitgaven (x € 1.000)

1 Verwervingen

In 2009 is in vergelijking met de voorgaande jaren het totaal aan uitgaven verwerving verdubbeld (t.o.v. 2007 + 121% en t.o.v. 2008 + 87%).

Deze stijging van verwerving heeft plaatsgevonden bij alle opdrachtgevers (provincies, LNV en andere ministeries).

Het aandeel van de diverse opdrachtgevers in de totale verwerving is gelijk gebleven. De uitgaven t.b.v. de provincies in het kader van het ILG betreffen 86% (€ 493,9 miljoen) van de totale verwerving.

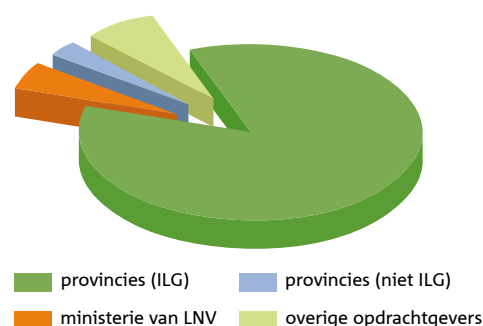
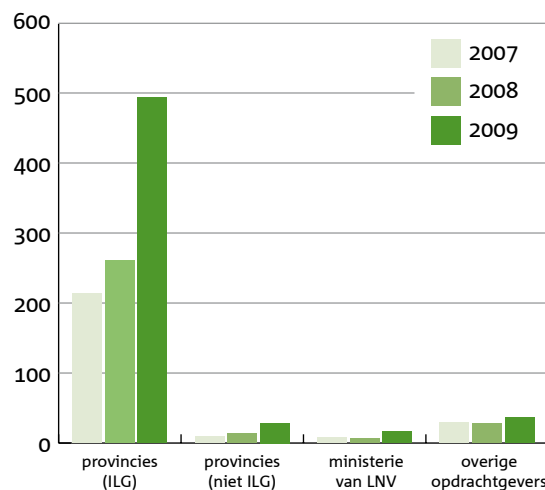
Opdrachtgever	2007	2008	2009
provincies (ILG)	213,4	261,3	493,9
provincies (niet ILG)	9,2	13,6	28,6
ministerie van LNV	8,4	6,7	16,6
overige opdrachtgevers	29,4	27,3	36,8
Totaal	260,4	308,9	575,9

Begroot 2009

€ 169.943

Realisatie 2009

€ 575.956

De totale verwerving wijkt sterk af van de begroting. De begroting is gebaseerd op de ILG-beschikking. Dat is te verklaren doordat provincies kunnen afwijken van de ILG-beschikking door andere middelen tijdelijk of vooruitlopend in te zetten, of te kiezen hoe ze het ILG-budget inzetten (inrichting of verwerving). Een andere belangrijke reden is dat veel verkoopopbrengsten, die de laatste drie jaar zijn gerealiseerd, in 2009 zijn ingezet voor aankopen.

Met uitzondering van Gelderland hebben alle provincies in 2009 meer gekocht dan in 2008 (totaal + € 231 miljoen). Vooral de provincies Noord Brabant en Zuid Holland hebben meer gekocht.

(x € 1.000)	2009	Waarvan ILG nieuw
Provincie		
Groningen	9.730	3.451
Friesland	36.748	16.101
Drenthe	23.916	20.356
Overijssel	61.062	44.120
Gelderland	27.641	25.576
Utrecht	33.669	33.435
Noord-Holland	33.691	22.034
Flevoland	39.521	39.521
Zuid-Holland	75.542	58.211
Zeeland	31.040	11.704
Noord-Brabant	75.459	75.324
Limburg	45.908	21.105
Totaal	493.927	370.937

Na een aarzelend begin in 2007 wordt in toenemende mate gehandeld met de 'ILG-oud-voorraad'. Dit is het bedrag dat bij aanvang van de ILG periode door het ministerie van LNV beschikbaar is gesteld aan de provincies om rijksdoelen te realiseren. In 2007 werd nog € 42 miljoen gekocht in het kader van ILG oud, in 2008 € 108 miljoen en in 2009 € 122 miljoen.

(x € 1.000)	2009
Provincie	
Groningen	0
Friesland	3.332
Drenthe	4.553
Overijssel	11.356
Gelderland	6.735
Utrecht	0
Noord-Holland	0
Flevoland	0
Zuid-Holland	0
Zeeland	2.632
Noord-Brabant	0
Limburg	0
Totaal	28.608

Diverse provincies hebben naast de opdrachten in het kader van het ILG, ook opdracht gegeven aan BBL om gronden te verwerven voor provinciale doelen. In 2009 gaat het vooral om de vijf hierna genoemde provincies.

In Friesland gaat het om aankopen in de opdracht De Duif Nijbeets, die in 2009 is gestart. In Drenthe is gekocht in het kader van de opdracht Nieuwe Drentse Maat. In Overijssel wordt vooral gekocht voor de IJsseldelta.

In Gelderland hebben de verwervingen met name te maken met het overhevelen van grond (perceeloverboekingen) uit andere opdrachten. In Zeeland zijn aankopen gedaan voor de opdrachten Natuurcompensatie Westerschelde en Perkpolder.

(x € 1.000)	2009
Opdracht	
NURG	7.022
Verkoopopdracht RodS	404
Overig	9.179
Totaal	16.605

De provincies zijn gezamenlijk de grootste opdrachtgever van BBL, maar ook voor de Rijksoverheid wordt grond verworven. In het bijzonder voor het ministerie van LNV ten behoeve van de NURG (Nadere Uitwerking Rivierengebied i.s.m. ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W) en in mindere mate in de uiterwaarden van de Maas in Limburg. In Drenthe en Groningen is grond verworven in het kader van de aankoopopdracht Landmeterhectares.

(x € 1.000)	2009
Opdrachtgever	
Overige ministeries	23.324
Overige opdrachtgevers	13.492
Totaal	36.816

Voor de overige ministeries en andere overheidsorganisaties is in 2009 ook meer grond verworven dan in eerdere jaren. Het ministerie van V&W is in het rivierengebied van de IJssel de belangrijkste opdrachtgever. In 2009 is voor € 20,9 miljoen verworven. Voor dit ministerie wordt tevens op kleinere schaal gekocht in de provincie Zeeland in het kader van gebiedsontwikkeling Perkpolder en Rijksweg N61.

De grootste aankopen ten behoeve van de andere overheidsorganisaties zijn gedaan voor het waterschap Fryslan Harlingen - Franeker (€ 2,2 miljoen), waterschap Rijn en IJssel in Gelderland (€ 2,0 miljoen) en ten behoeve van Staatsbosbeheer in Limburg in de omgeving van Venlo (€ 2,6 miljoen). In Noord Brabant is ten behoeve van Staatsbosbeheer grond verworven in het kader van het compensatiefonds van deze natuurbeheerder.

	Begroot 2009	Realisatie 2009
2 Exploitatie-uitgaven	€ 15.000	€ 21.014

In 2009 zijn er ten opzichte van 2008 meer gronden verworven (2009 10.243 ha en 2008 7.136 ha). Deze stijging heeft direct (incidenteel) invloed op de hoogte van de exploitatie-uitgaven. Daarnaast is er een tendens waarneembaar dat de aankooptrajecten complexer worden, waardoor het gemiddeld aantal aankoopuren per transactie en het niveau (en daarmee de uurprijs) van de aankopers stijgt. De gestegen kosten voor de inhuur van deskundigen houdt verband met het toegenomen aantal transacties met (volledige) schadeloosstelling. Dit heeft een structureel effect op de exploitatie-uitgaven. De omvang van de incidentele en structurele effecten op de exploitatie-uitgaven zal in 2010 nader worden onderzocht.

Ten aanzien van de uitgaven van BBL wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen (kostprijsverhogend) en exploitatie-uitgaven. Tot deze laatste categorie horen kosten aankopers, kosten grondkamer, diverse belastingen op bezit, bodemonderzoek ed.

Jaar	Bedrag	Stijging t.o.v. voorgaand jaar
2007	15.882.023	+ 27%
2008	16.772.640	+ 6%
2009	21.014.312	+ 25%

De exploitatie-uitgaven zijn in 2009 met 25% gestegen t.o.v. 2008 (= € 4,2 miljoen). De belangrijkste redenen zijn de stijgende aankoperskosten (door intensivering van de verwervingen), deskundigenkosten (door toename van volledige

schadeloosstelling), belastingen en een incidentele afdracht van BTW.

De uitsplitsing van deze sterke stijging is:

- Aankopers (+ € 2,4 miljoen (+ 40%))
- Deskundigen (+ € 0,5 miljoen (+ 280%))
- Belastingen (+ € 0,7 miljoen (+ 22%))
- Bodemonderzoek (+ € 0,2 miljoen (24%))
- Afdracht BTW (incidenteel) (+ 0,4 miljoen).

Ongeveer 94% van de exploitatie-uitgaven heeft betrekking op de opdrachten van de provincies (ILG en overige opdrachten).

	Begroot 2009	Realisatie 2009
3 Overige uitgaven	€ 100	€ 802

In de ontwikkelingsprojecten worden uitgaven gedaan met betrekking tot apparaat, inrichting en verwerving. Voor een aantal projecten van het Ontwikkelbedrijf Groene Ruimte worden ten aanzien van het apparaat en inrichting, de uitgaven verantwoord onder deze post.

Het overgrote deel van deze uitgaven heeft betrekking op het Project Ontwikkeling Militaire Terreinen (PROMT). De uitgaven komen cumulatief op de balans tot uitdrukking in de ontwikkelingskosten.

Van het Stallingbedrijf Glastuinbouw Nederland C.V. is in 2009 een deel van de vordering met betrekking tot renteopbrengsten verrekend. Deze verrekende renteopbrengst is omgezet in een deelneming. De omzetting ad. € 0,26 miljoen met betrekking tot deze deelneming is in deze post opgenomen.

	Begroot 2009	Realisatie 2009
4 Financiering DLG (per saldo)	€ 0	- € 35.300

In het kader van het ILG wordt de financiering van de provincies gestort op rekening van DLG. Op het moment van uitgave voor grondverwerving worden de benodigde middelen vanuit DLG betaald aan BBL. Per 31-12-2008 had BBL € 12 miljoen te vorderen, DLG heeft per saldo in 2009 € 35 miljoen kasgeld voorgeschoten, BBL heeft hiermee eind 2009 € 23 miljoen schuld aan DLG.

	Begroot 2009	Realisatie 2009
5 Mutatie liquide middelen	€ 0	- € 34.938

In 2009 is voor ruim € 35 miljoen meer uitgegeven dan aan liquide middelen zijn binnengekomen. Het banksaldo dat in 2007 en 2008 is ontstaan door verkoop van ILG oud bezit, is in 2009 weer omgezet in grondvoorraad.

Inkomsten (x € 1.000)	Begroot 2009	Realisatie 2009
6 Financiering	€ 45.243	€ 179.593

(x € 1.000)	2009
Financiering	
tbv provincies (ILG)	162.207
tbv provincies (niet ILG)	13.157
tbv ministerie van LNV	-13.897
tbv overige opdrachtgevers	18.126
Totaal	179.593

Ten aanzien van de gehele portefeuille van BBL is in 2009 per saldo een bedrag van € 179 miljoen ontvangen ter financiering van de grondverwerving. Deze middelen staan op een saldorekening, waarop enerzijds middelen worden ontvangen en anderzijds middelen worden

terugbetaald of afgelost als gevolg van overdrachten om niet. Het belangrijkste deel heeft betrekking op de opdrachten die in het kader van het ILG zijn aangegaan. Het resterende deel heeft betrekking op de overige opdrachten van de provincies, de opdrachten van het ministerie van LNV en de overige ministeries (met name het ministerie van V&W) en andere overheden en eindbeheerders.

(x € 1.000)	2009	waarvan ontvangen / betaalde financiering ILG nieuw	waarvan ontvangen / betaalde financiering overige	waarvan aflossing financiering ILG nieuw	waarvan aflossing financiering overige
Provincie					
Groningen	7.883-	2.993	-	808-	-10.068
Friesland	22.693	13.600	12.189	127-	-2.969
Drenthe	3.646	11.222	-	3.041-	-4.535
Overijssel	28.385	35.002	2.543	2.625-	-6.536
Gelderland	7.501	9.231	1.379-	1.093-	743
Utrecht	14.993	28.639	5.596-	234-	-7.816
Noord-Holland	1.249-	17.286	7.721-	40-	-10.774
Flevoland	1.219	21.127	-	19.908-	0
Zuid-Holland	27.427	63.622	25.080-	2.712-	-8.403
Zeeland	9.446	1.498	15.375	1.795-	-5.632
Noord-Brabant	33.373	44.579	-	1.516-	-9.690
Limburg	22.656	30.322	-	3.492-	-4.174
Totaal	162.207	279.121	9.669-	37.391-	69.854-

De financiering ten behoeve van de ILG opdrachten (saldo € 162 miljoen) is ontstaan uit een bijdrage van de provincies ter grootte van € 279 miljoen. Daartegenover stond een terugbetaling van bijna € 10 miljoen aan de overige financiers. Ook is als gevolg van overdrachten een bedrag van € 37 miljoen afgelost aan de provincies en € 70 miljoen aan de overige financiers, met name het ministerie van LNV.

(x € 1.000)	2009
Provincie	
Groningen	-1.450
Friesland	3.000
Drenthe	1.174
Overijssel	834
Gelderland	7.091
Utrecht	0
Noord-Holland	0
Flevoland	0
Zuid-Holland	0
Zeeland	2.960
Noord-Brabant	0
Limburg	-452
Totaal	13.157

De provincies hebben voor de opdrachten buiten het ILG een totaalbedrag van € 13 miljoen betaald aan BBL.

Van de provincies Friesland (opdracht De Duif Nijbeets), Drenthe (opdracht Nieuwe Drentse Maat), Overijssel (opdracht Revolving Fund), Gelderland (opdracht Renkumse Beek en Achter Saxenheim) en Zeeland (opdrachten ruilgrondbank en Perkpolder) is per saldo financiering ontvangen. In Groningen (opdracht Blauwe Stad) en Limburg (opdracht extensive-ring melkveehouderij) is financiering terugbetaald.

(x € 1.000)	2009
Opdracht	
NURG	3.001
Verkoopopdracht RodS	-17.304
Overige	406
Totaal	-13.897

Het ministerie van LNV heeft met betrekking tot haar opdrachten een bedrag van bijna € 14 miljoen terugbetaald gekregen. Dit valt uiteen in een ontvangen financiering in het kader van de NURG (Nadere Uitwerking Rivierengebied) en Maaswerken. Daartegenover staat een

per saldo terugbetaalde financiering van € 17 miljoen in het kader van de verkoopopdracht RodS. Met deze middelen financiert het ministerie van LNV een deel van ILG-financiering van de provincies.

(x € 1.000)	2009
Opdrachtgever	
Overige ministeries	15.698
Overige opdrachtgevers	2.428
Totaal	18.126

De financiers met betrekking tot de opdrachten voor overige ministeries en andere overheden en eindbeheerders hebben in 2009 een totaalbedrag van bijna € 18 miljoen betaald aan BBL.

Het ministerie van V&W heeft € 16 miljoen betaald, voor met name de opdrachten in de uiterwaarden van de IJssel. De ontvangen financiering met betrekking tot de opdrachten van de overige opdrachtgevers is met name afkomstig van twee waterschappen (Friesland en Rijn en IJssel). In het kader van de opdracht HSL zuid is financiering afgelost.

Begroot 2009	Realisatie 2009
€ 124.700	€ 330.194

7 Vervreemdingen

(x € 1.000)	2009
Financiering	
tbv provincies (ILG)	299.543
tbv provincies (niet ILG)	6.617
tbv ministerie van LNV	13.211
tbv overige opdrachtgevers	11.982
Resultaat op onderbedeling	-1.160
Totaal	330.194

De vervreemdingen bestaan uit gronden die verkocht zijn en waar een geldelijke inkomst aan verbonden is en uit overdrachten om niet (niet geldelijke inkomsten). Het gros van de inkomsten is gerelateerd aan de opdrachten ten behoeve van de provincies in het kader van ILG. Maar ook in het kader van de overige opdrachten

ten behoeve van provincies, ministerie van LNV, overige ministeries, andere overheden en eindbeheerders zijn in 2009 gronden vervreemd welke tot een inkomst hebben geleid. Het resultaat op onderbedeling ontstaat bij het afronden van klassieke landinrichtingsprojecten, waarbij onroerende zaken worden vervreemd. Op basis van de Akte van Toedeling (aktepassering) wordt het resultaat vastgesteld en administratief verwerkt.

(x € 1.000)	2009	waarvan ILG nieuw	waarvan ILG overige
Provincie			
Groningen	18.804	1.118-	17.686-
Friesland	13.004	2.560-	10.444-
Drenthe	22.275	12.173-	10.102-
Overijssel	40.623	9.441-	31.182-
Gelderland	15.989	6.699-	9.290-
Utrecht	12.914	4.960-	7.954-
Noord-Holland	12.569	3.556-	9.013-
Flevoland	38.302	30.504-	7.798-
Zuid-Holland	50.025	18.192-	31.833-
Zeeland	13.766	2.143-	11.622-
Noord-Brabant	39.732	26.805-	12.927-
Limburg	21.540	6.914-	14.626-
Totaal	299.543	125.065-	174.478-

In de opdracht van de provincies met betrekking tot het ILG zijn gronden verkocht aan particulieren of zijn gronden doorgeleverd aan de eindbeheerders. De totale verkoopwaarde van de vervreemdingen bedroeg in 2009 ruim € 299 miljoen. In bijgevoegd overzicht is onderscheid gemaakt naar de verkoopopbrengsten binnen ILG nieuw en ILG oud (uit oud bezit per 1-1-2007). Van de totale vervreemding is ongeveer € 107 miljoen verkoopopbrengst ontvangen (kasinkomsten). De overige € 192 miljoen betreft overdrachten aan eindbeheerders om niet (zonder kasstroom).

(x € 1.000)	2009
Provincie	
Groningen	1.450
Friesland	248
Drenthe	2.048
Overijssel	543
Gelderland	866
Utrecht	0
Noord-Holland	0
Flevoland	0
Zuid-Holland	0
Zeeland	1.462
Noord-Brabant	0
Limburg	0
Totaal	6.617

Voor de provincies buiten het ILG is totaal € 6,6 miljoen vervreemd. Hiervan betreft € 4,9 miljoen kasinkomsten en de rest overdrachten om niet. De vervreemdingen hebben plaatsgevonden in Groningen (opdracht Blauwe Stad), Friesland (opdracht De Duif Nijbeets), Drenthe (opdracht Reserve Vitaal Platteland en Nieuwe Drentse Maat), Overijssel (opdracht Revolving Fund en IJsseldelta), Gelderland (overboeking opdracht Renkumse Beek) en Zeeland (opdrachten Natuurcompensatie Westerschelde en Ruilgrondbank).

(x € 1.000)	2009
Opdracht	
NURG	4.113
Verkoopopdracht RodS	6.795
Overige	2.303
Totaal	13.211

Binnen de opdrachten voor ministerie van LNV is voor een totaalbedrag van € 13,2 miljoen vervreemd. Het gaat daarbij om de opdrachten zoals in bijgaand overzicht is aangegeven.

(x € 1.000)	2009
Opdrachtgever	
Overige ministeries	2.746
Overige opdrachtgevers	9.236
Totaal	11.982

Tenslotte is in 2009 ten behoeve van de overige opdrachtgevers een totaalbedrag van bijna € 12 miljoen vervreemd. Ten behoeve van het ministerie van V&W is totaal € 1,9 miljoen vervreemd, voor Maastricht Aachen Airport ruim € 0,6 miljoen, HSL zuid € 0,8 miljoen, Waterschap Brabantse Delta € 3,5 miljoen, Staatsbosbeheer Limburg € 2,7 miljoen en overige € 2,4 miljoen.

Begroot 2009	Realisatie 2009
€ 15.000	€ 16.580

8 Exploitatie-inkomsten

Ten aanzien van de inkomsten van BBL wordt net als bij de uitgaven onderscheid gemaakt tussen investeringen (kostprijsverlagend) en exploitatie-inkomsten.

De exploitatie-inkomsten bestaan met name uit inkomsten uit contracten vanwege het in beheer geven van bezit van BBL. De meeste inkomsten worden verkregen uit pacht. De pachtopbrengsten zijn in 2009 nog gestegen, maar zullen naar verwachting in de toekomst dalen.

Jaar	Bedrag	Stijging t.o.v. voorgaand jaar
2007	13.358.310	- 6%
2008	17.568.421	+ 32%
2009	16.580.331	- 6%

De exploitatie-inkomsten zijn in 2009 met 6% gedaald (= € 1 miljoen) t.o.v. 2008.

De belangrijkste oorzaken van deze daling zijn:

- Pacht (eenjarig + geliberaliseerd (+ € 1,2 miljoen (+ 17%))
- Erfpacht(- € 0,2 miljoen (- 95%))
- Beheersoverdracht aan Landinrichtingscommissie (- € 1,4 miljoen (- 55%) door het afronden van klassieke landinrichtingprojecten). In is ca 1.500 hectare afgerond, waarvoor BBL geen vergoeding meer heeft ontvangen.
- Overige inkomsten (beheer) (- € 1,4 miljoen (-34%)) De hogere inkomsten 2008 houden verband met een incidenteel (terug)ontvangen voorschot.
- De overige inkomsten 2009 zijn daarmee weer op het normale niveau.

Begroot 2009	Realisatie 2009
€ 100	€ 1.167

9 Overige inkomsten

Een deel (€ 0,5 miljoen) is ontvangen als rente op het saldo van de bankrekening van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte en op basis van leningen aan andere projecten. Circa 0,4 miljoen heeft betrekking op de rentevergoeding ter zake van een vordering op de gemeente Slochteren (binnen de opdracht Meerstad).

Van het Stallingbedrijf Glastuinbouw Nederland C.V. is in 2009 een deel van de vordering met betrekking tot renteopbrengsten verrekend en vervolgens weer beschikbaar gesteld als deelneming. De waarde van deze renteopbrengst is hier opgenomen (€ 0,26 miljoen).

Begroot 2009	Realisatie 2009
€ 0	€ 0

10 Vooruit ontvangen opbrengsten

Er zijn in 2009 geen vooruit ontvangen opbrengsten gerealiseerd.

2.4 Balans

Activa (x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008	Passiva (x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008
1 Voorraad grond	1.733.951	1.475.696	7 Financiering en reserve	1.727.121	1.529.944
			Renteloos voorschot ministerie van LNV	573.134	644.815
			Algemene reserve	319.226	312.961
			Provincies	624.313	381.458
			Overige financiers	210.448	190.711
2 Ontwikkelingskosten	7.008	5.956	8 Algemene reserve exploitatie	-6.161	-1.728
3 Deelnemingen	4.845	2.319	9 Bestemmingsreserve	7.076	6.908
4 Leningen	950	3.219	10 Risicoreserve	13.700	12.700
5 Financiering DLG (per saldo)	-23.227	12.073	11 Vooruit ontvangen opbrengsten	8.142	12.728
6 Liquide middelen	26.351	61.289			
Totaal	1.749.878	1.560.552	Totaal	1.749.878	1.560.552

2.5 Toelichting op de balans

Activa (x € 1.000)
1 Voorraad grond

per 31-12-2009

€ 1.733.951

per 31-12-2008

€ 1.475.696

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008	ha per 31-12-2009	ha per 31-12-2008
Voorraad grond				
tbv provincies (ILG)	1.364.204	1.163.590	31.075	29.723
tbv provincies (niet ILG)	98.990	75.405	1.342	955
tbv ministerie van LNV	123.003	117.578	4.189	4.271
tbv overige opdrachtgevers	147.754	119.123	1.941	1.593
Totaal	1.733.951	1.475.696	38.547	36.542

De totale voorraad grond omvatte per 31-12-2008 36.542 ha met een totale kostprijs van € 1,476 miljard. Deze voorraad is in 2009 toegenomen met 2005 ha en € 258 miljoen. De gronden zijn in bezit voor verschillende opdrachtgevers. In de hierna volgende overzichten zijn de bovengenoemde opdrachten verder gespecificeerd. In onderstaand overzicht is het verloop van het bezit weergegeven.

In de voorraad rusten ook nagekomen investeringen op (voormalig) bezit, dit is mede waardebepalend. In 2010 zal een nadere analyse worden uitgevoerd op de hieraan gerelateerde (LNV) reserve/financiering en zullen nagekomen investeringen op voormalig bezit (ca € 2,3 miljoen) worden afgeboekt.

Voorraad grond	Opdrachten provincies ILG	Opdrachten provincies niet ILG	Opdrachten LNV	Opdrachten overige	Totaal BBL
Beginstand per 31-12-2008	1.163.590	75.405	117.578	119.123	1.475.696
verwervingen	493.928	28.608	16.605	36.816	575.957
vervreemdingen	298.383	6.617	13.211	11.982	-330.193
resultaten	-2309	-2158	3994	-967	-1.440
perceeloverboeking	7378	3752	-1963	4764	13.931
Eindstand per 31-12-2009	1.364.204	98.990	123.003	147.754	1.733.951

Het bezit van de provinciale opdrachten in het kader van het ILG is met € 201 miljoen toegenomen tot een waarde van € 1,364 miljard. Met dit bezit moeten rijksdoelen worden gerealiseerd. In de tabel is de omvang van de zeggenschap van de provincies op dit bezit in euro's (historische kostprijs) en hectares (eigendom en eigendom belast met rechten) aangegeven.

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008	ha per 31-12-2009	ha per 31-12-2008
Provincie				
Groningen	32.995	40.112	1.515	2.031
Friesland	76.210	50.865	1.977	1.838
Drenthe	56.249	54.276	2.312	2.461
Overijssel	151.718	133.709	3.425	3.499
Gelderland	132.670	120.783	2.980	3.155
Utrecht	96.789	75.441	1.806	1.310
Noord-Holland	139.588	119.401	2.709	2.570
Flevoland	8.727	3.607	108	55
Zuid-Holland	320.888	293.926	5.744	5.630
Zeeland	81.910	65.998	2.189	2.016
Noord-Brabant	164.067	127.149	3.914	3.252
Limburg	102.393	78.323	2.396	1.906
Totaal	1.364.204	1.163.590	31.075	29.723

Naast de ILG opdrachten heeft BBL diverse opdrachten van de provincies uitstaan, waarmee andere provinciale doelen worden gerealiseerd. In onderstaand overzicht staat de waarde en de oppervlakte van deze opdrachten per provincie aangegeven.

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008	ha per 31-12-2009	ha per 31-12-2008
Provincie				
Groningen	5.320	6.563	61	99
Friesland	3.458	455	443	158
Drenthe	4.706	2.142	207	155
Overijssel	24.363	13.554	293	203
Gelderland	42.765	36.897	37	25
Utrecht	0	0	0	0
Noord-Holland	8.832	8.832	66	100
Flevoland	0	0	0	0
Zuid-Holland	0	0	0	0
Zeeland	9.546	6.510	235	202
Noord-Brabant	0	0	0	0
Limburg	0	452	0	13
Totaal	98.990	75.405	1.342	955

In opdracht van het ministerie van LNV worden opdrachten uitgevoerd, die buiten het ILG vallen, zoals de NURG, deel van de Maaswerken en de opdracht waarmee bestaand bezit wordt verkocht ten behoeve van de financiering van RodS binnen het ILG. Onderstaand is de stand van zaken van deze opdrachten aangegeven.

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008	ha per 31-12-2009	ha per 31-12-2008
Opdracht				
NURG	74.160	65.219	2.439	2.205
Verkoopopdracht RodS	21.255	34.053	920	1.546
Overig	27.588	18.306	830	520
Totaal	123.003	117.578	4.189	4.271

Ten behoeve van overige ministeries (met name VROM en V&W) en overige opdrachtgevers, zoals gemeenten en waterschappen worden gronden verworven ten behoeve van doelen van deze opdrachtgevers.

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008	ha per 31-12-2009	ha per 31-12-2008
Opdrachtgever				
Overige ministeries	77.524	57.638	1.256	1.079
Overige opdrachtgevers	70.230	61.485	685	514
Totaal	147.754	119.123	1.941	1.593

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
2 Ontwikkelingskosten	€ 7.008	€ 5.956

Voor het project PrOMT is overeengekomen dat de kosten van de medewerkers van DLG (apparaatskosten), inrichtingskosten, plankosten e.d. voor rekening van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte komen. Omdat deze kosten deel uitmaken van de grondexploitatie van de betreffende opdracht, zijn deze als uitgaven geactiveerd. Eind 2009 is het complex van Radio Kootwijk overgedragen aan Staatsbosbeheer. De administratieve afhandeling van Kootwijk zal in 2010 plaatsvinden, hiermee worden de nog resterende balansposten voor Kootwijk (ca. € 0,5 miljoen) afgeboekt.

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
3 Deelnemingen	€ 4.845	€ 2.319

In het Stallingbedrijf Glastuinbouw Nederland C.V heeft het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte een deelneming genomen van € 4,80 miljoen. Dit is samengesteld uit de eerder genomen deelneming van € 2,27 miljoen. In januari 2009 is een achtergestelde lening (€ 2,27 miljoen) en een deel van de door het Stallingbedrijf verschuldigde rente (€ 0,26 miljoen) omgezet in een deelneming. In het kader van de ontwikkelingsopdracht Meerstad is € 48.000 als kapitaalstorting ingebracht in de Grondexploitatie maatschappij Meerstad CV (GEMM CV) en € 2000,- in de Grondexploitatie maatschappij Meerstad B.V als gevolg van het certificaathouderschap dat BBL heeft.

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
4 Leningen	€ 950	€ 3.219

In 2009 is door BBL de achtergestelde lening (€ 2,269 miljoen) omgezet in een deelneming aan het Stallingbedrijf Glastuinbouw Nederland C.V. BBL heeft nog één achtergestelde lening van € 0,95 miljoen aan Stichting kapitaaldeelname GEMM CV lopen in het kader van de ontwikkelingsopdracht Meerstad. De rente is vastgesteld op 6,5% op jaarbasis. De lening heeft een looptijd, die gelijk is aan de duur van het project (vooral nog 20 jaar).

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
5 Financiering DLG (per saldo)	€ -23.227	€ 12.073

In het kader van het ILG wordt de financiering van de provincies gestort op rekening van DLG. Op het moment van uitgave voor grondverwerving worden de benodigde middelen vanuit DLG betaald aan BBL. Per 31-12-2008 had BBL € 12 miljoen te vorderen, DLG heeft per saldo in 2009 € 35 miljoen kasgeld voorgesloten, BBL heeft hiermee eind 2009 € 23 miljoen schuld aan DLG.

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
6 Liquide middelen	€ 26.351	€ 61.289

Op 31-12-2009 stond er een bedrag van € 26 miljoen op de bankrekeningen van BBL en het OGR. Dit geld staat op de bankrekening van het ministerie van Financiën (Rijkshoofdboekhouding € 15 miljoen) en bij het Groenfonds (€ 11 miljoen). Vanuit het saldo dient begin 2010 nog een (terug)betaling ad. € 23 miljoen aan DLG plaats te vinden.

Passiva (x € 1.000)

per 31-12-2009

per 31-12-2008

7 Financiering en reserve

€ 1.727.121

€ 1.529.944

De financiering heeft betrekking op verschillende opdrachten/opdrachtgevers.

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008
Financiering en reserve		
tbv provincies (ILG)	1.366.620	1.189.737
tbv provincies (niet ILG)	95.067	84.068
tbv ministerie van LNV	115.182	119.964
tbv overige opdrachtgevers	150.252	136.175
Totaal	1.727.121	1.529.944

Het grootste deel van de financiering heeft betrekking op opdrachten die door de provincie zijn verleend aan BBL in het kader van ILG. In de bovenstaande tabel is het totaal aan ontvangen financiering uitgesplitst naar opdrachtgevers. Uit de balans blijkt dat de totale financiering van BBL voor een belangrijk deel afkomstig is van het ministerie van LNV ('oud' bezit). In de financiering is ook een (LNV)reserve opgenomen die voor het grootste deel is ontstaan vóór de inwerkingtreding van de WILG (per 1-1-2007).

Hieronder wordt de totale post per provincie gespecificeerd. De post overige betreft een nog te verwerken herwaardering van met name de ILG-opdrachten.

(x € 1.000)	Passiva per 31-12-2009	Passiva per 31-12-2008
Provincie		
Groningen	39.619	43.822
Friesland	80.489	51.191
Drenthe	53.390	48.507
Overijssel	172.324	144.497
Gelderland	134.660	126.662
Utrecht	96.802	81.729
Noord-Holland	123.432	124.349
Flevoland	8.725	3.607
Zuid-Holland	353.907	326.479
Zeeland	75.223	65.187
Noord-Brabant	170.266	141.030
Limburg	101.363	80.305
Overige	-43.580	-47.628
Totaal	1.366.620	1.189.737

De financiering van de opdrachten voor de provincies, niet zijnde ILG, is onderstaand aangegeven.

(x € 1.000)	Passiva per 31-12-2009	Passiva per 31-12-2008
Provincie		
Groningen	10.800	12.040
Friesland	3.418	495
Drenthe	6.345	5.112
Overijssel	16.022	15.155
Gelderland	43.115	36.027
Utrecht	0	0
Noord-Holland	5.465	5.465
Flevoland	0	0
Zuid-Holland	0	0
Zeeland	9.902	9.322
Noord-Brabant	0	0
Limburg	0	452
Totaal	95.067	84.068

Voor LNV worden de volgende opdrachten uitgevoerd.

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008
Opdracht		
NURG	75.682	69.103
Verkoopopdracht RodS	10.357	23.933
Overig	29.143	26.928
Totaal	115.182	119.964

De financiering van de opdrachten voor overige opdrachtgevers is als volgt.

(x € 1.000)	per 31-12-2009	per 31-12-2008
Financier		
Overige ministeries	74.340	62.020
Overige financiers	75.912	74.155
Totaal	150.252	136.175

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
8 Algemene reserve exploitatie	- € 6.161	- € 1.728

Per ingang van 1-1-2007 is vanuit de exploitatie van het BBL-bezit de Algemene Reserve exploitatie opgebouwd. Het negatieve saldo per 31-12-2009 is gefinancierd met eigen liquide middelen.

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
9 Bestemmingreserve	€ 7.076	€ 6.908

De bestemmingsreserve van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte bestaat uit:

	1-1-2009	mutaties 2009	31-12-2009
Algemene reserve BBL/OGR	-326.453	-1.000.000	-1.326.453
Verkoopopbrengst Meerstad	5.989.396	0	5.989.396
Ontvangen renteopbrengsten	1.245.382	1.167.431	2.412.813
Totaal	6.908.325	167.431	7.075.756

In 2009 hebben twee mutaties plaatsgevonden op de bestemmingsreserve, namelijk een overboeking naar de risicoreserve van € 1 miljoen (naar aanleiding van geactualiseerde risicoberekening) en een verhoging van € 1,2 miljoen als gevolg van renteopbrengsten, zie toelichting op post 9 van de staat van uitgaven & inkomsten.

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
10 Risicoreserve	€ 13.700	€ 12.700

(x € 1 miljoen)	per 31-12-2009	per 31-12-2008
Opdracht		
Meerstad Groningen	5,0	5,0
PrOMT	0,0	3,7
Ambachtsheerlijkheid Cromstrijnen	6,6	2,2
Overige opdrachten	2,1	1,8
Totaal	13,7	12,7

Meerstad Groningen

BBL heeft op grond van een in 2006 met publieke en private partijen gesloten samenwerkingsovereenkomst inzake Meerstad voor een bedrag van € 21,4 miljoen onroerend goed verkocht en daarbij tevens aanvaard, zo nodig bij te dragen in de financiële risico's die de betrokken partijen lopen bij de ontwikkeling van dit project. Partijen zijn overeengekomen dat het financiële risico van BBL beperkt blijft tot de waarde van de door BBL verkochte onroerende goederen. Op grond van de berekeningen die voortvloeien uit het OGR meerjarenperspectief 2009 is het actuele financiële risico Meerstad geschat op € 5 miljoen.

Een deel van de verkoop is gerealiseerd in samenwerking met de gemeente Slochteren, die de gronden op naam heeft gekregen met een uitgestelde betaling. Voor deze uitgestelde betaling moet een marktconforme rente worden verrekend. Deze zal jaarlijks na afloop van het jaar worden uitgekeerd aan BBL.

	per 31-12-2009	per 31-12-2008
11 Vooruit ontvangen opbrengsten	€ 8.142	€ 12.728
De beginstand per 1-1-2009 van de vooruit ontvangen opbrengsten, heeft betrekking op de projecten Cromstrijen, PrOMT en een uitwerking van de verzekering binnen de opdracht Kootwijk.		
De vooruit ontvangen opbrengst met betrekking tot PrOMT is in 2009 opgenomen onder de balanspost Financiering, aangezien het om opbrengsten gaat naar aanleiding van verkopen.		
De verzekeringsuitkering in Kootwijk wordt in 2010 gedeeltelijk gebruikt voor dekking van kosten en voor een gedeelte uitbetaald aan Staatsbosbeheer.		

2.6 De niet uit de balans blijvende verplichtingen

In 2009 is BBL reeds verschillende verplichtingen aangegaan, welke na 2009 tot een kasuitgave zullen leiden. Het betreft aankooptransacties, waarvan de uitgave ten laste komt van de kas van BBL, en waarvan de koopovereenkomst voor 1 januari 2010 door de verkopende partij is ondertekend. Het gaat om een totaalbedrag van circa € 68 miljoen.

3. OVERIGE GEGEVENS

JAARVERSLAG 2009

3.1 Overzicht vorderingen

Vorderingen		Per 31-12-2009	Per 31-12-2008
Waterschap Rijn & IJssel	Waterschap Rijn & IJssel	-	105
Provincie Gelderland	Verplaatsingsbijdragen	-	550
Bureau Beheer landbouwgronden	Rekening courant GGB	-	1.846
Provincie Gelderland	Achter Saxenheim	-	1.000
Ministerie van V&W	Natuurcompensatie omleiding N273	2	
Provincie Groningen	Zuidwesterkwartier *	4	4
Waterschap Brabantse Delta	Vierde Bergboezem	6	-
Waterschap Zeeuws Vlaanderen	RGB Waterschap Zeeuws Vlaanderen	8	9-
Zeeland Seaports	Zeeland Seaports *	24	24
Provincie Zeeland	Camping Moens	36	364
Staatsbosbeheer	Compensatiefonds SBB Regio Zuid	36	
St. kapitaaldeelname GEMM CV	Meerstad	60	15
Projectburo IIVR (Ecolint)	Ecolint	68	38
Ministerie van V&W	Gebiedsontwikkeling Perkpolder RWS	73	
Diversen	Jannezand	80	
Diversen	Vitens De Dulf Nijbeets	81	
Gemeente Noordenveld	Gemeente Noordenveld *	90	90
Gemeente Slochteren	Meerstad (rentevordering)	128	378
Wetterskip Fryslan	Wetterskip Fryslân Harlingen-franeker	157	
Stallingsbedrijf glastuinbouw	Uitkering resultaat Poelmolenweg *	234	234
Ministerie van Defensie	EOT Laaghalen *	247	247
Purmerland	Landschap Waterland *	306	306
Stallingsbedrijf glastuinbouw	rentevordering	527	771
HSL projectbureau	HSL zuid	537	467-
Provincie Drenthe	BO Nieuwe Drentse Maat	806	
Ministerie van V&W	Rijksweg N73	946	1.253
Provincie Drenthe	Verplaatsing Agrarische bedrijven	952	550
Provincie Drenthe	Hunze *	2.950	2.950
Provincie Noord Holland	Bloemendalerpolder *	3.367	3.367
Ministerie van V&W	Diverse opdrachten PDR (Ruimte voor de Rivier)	4.319	187
Ontvangsten (m.n. vervreemdingen)	Diverse opdrachten (kostensrt. 11000)	5.600	3.283
Gemeente Slochteren	Meerstad	8.000	8.000
Prov. Overijssel/Gemeente Kampen	Grondverwering ijseldelta-Zuid	9.262	3-
		38.906	25.083

De vorderingen die zijn opgenomen, komen voort uit de activiteiten die binnen BBL plaatsvinden. Het betreft hier vorderingen die allen invorderbaar zijn en gewaardeerd worden tegen nominale waarde. Deze vorderingen zijn gespecificeerd opgenomen in de administratie van BBL.

De post diverse opdrachten (kostensrt. 11000 ad. 5,6 mln) is gespecificeerd opgenomen in de debiteurenadministratie van BBL. Dit zijn kortlopende vorderingen die BBL in 2010 zal ontvangen. De overige vorderingen worden extracomptabel beheerd.

In 2009 is bij SGN een deel van de rentevordering omgezet in een deelneming. De uitkering van het resultaat inzake de Poelmolenweg is afhankelijk gesteld van de uitkomst van andere deelprojecten.

Voor de diverse opdrachten Ruimte voor de Rivier en grond verwerving op het gebied van IJsseldelta-Zuid, zijn in 2009 gronden aangekocht waarvan de financiering in 2010 zal worden ontvangen.

De post van Gemeente Slochteren (ad. 8 miljoen) betreft een uitgestelde betaling inzake Meerstad die op zijn vroegst in 2016 vrij komt. Deze uitgestelde betaling is rentedragend en de rente wordt elk jaar door Slochteren uitgekeerd aan BBL.

* dit betreft vorderingen die reeds langer dan een jaar open staan en in 2009 niet gewijzigd zijn. Deze vorderingen vloeien voort uit de opdrachten waarin deze debiteuren als financier optreden. In deze opdracht is het bezit groter dan de ontvangen financiering, waardoor deze vorderingen ontstaan.

3.2 Overzicht schulden

Schulden		Per 31-12-2009	Per 31-12-2008
Groene Grondbedrijf	Rekening courant BBL	-	1.846
Ministerie van EZ	Vliegveld Zuid Limburg	-	2.103
Maastricht Airport	Maastricht Airport	-	2.445
Provincie Drenthe	Reserve vitaal platteland	1	321
Provincie Friesland	Kavelruilregeling	4	
Ministerie van financiën	Greenport Venlo (Rente)	13	P.M.
Ministerie van VROM	Bommelerwaard *	24	24
Ministerie van VROM	Groot Mijdrecht Zuid *	27	27
Provincie Friesland	Bedrijfsverpl. Regeling *	40	40
Provincie Zeeland	Ruilgrondbank provincie Zeeland	42	33-
Ministerie van EZ	Beek OW Baan	109	1.616-
Provincie Zeeland	NC Westerschelde	126	2.944
Provincie Drenthe	ASP	128	
Belastingdienst	BTW	144	453
Diversen	Radio Kootwijk *	149	149
Provincie Zeeland	Duurz. Veilig Verkeer	224	265
Provincie Drenthe	Waterberging Roden Norg *	316	316
Provincie Gelderland	Mosterdveen (Grondverw. Groei en Krimp)	346	
Ministerie van financiën	Greenport Venlo *	392	392
Diversen	Renkumse Beekdal	857	18-
Provincie Overijssel	Revolving Fund Overijssel	921	1.598
Ministerie van V&W	Rijksweg N61	2.390	2.749
Provincie Groningen	Blauwe Stad vaarverbinding *	2.606	2.606
Provincie Groningen	Blauwe Stad	2.878	2.875
Betalingen (m.n. verwervingen)	Diverse opdrachten (kostensrt. 12000)	3.694	1.149
Stichting Mainport & Groen	Haarlemmermeer (SMG)	8.582	8.666
		24.015	29.301

De posten die zijn opgenomen onder de schulden komen voort uit de activiteiten die binnen het BBL plaatsvinden. Het betreft hier schulden die gewaardeerd zijn tegen nominale waarde. Deze schulden zijn gespecificeerd opgenomen in de administratie van BBL. Bij de post Stichting Mainport & Groen heeft BBL in 2009 geld ontvangen, dat in 2010 uitgegeven gaat worden voor aankopen die gepland staan.

De post diverse opdrachten (kostensrt. 12000 ad. 3.694 mln) is gespecificeerd opgenomen in de crediteurenadministratie van BBL. Dit zijn kortlopende schulden en deze zullen in 2010 betaald worden door BBL. De overige schulden worden extracomptabel beheerd.

* dit betreft schulden die reeds langer dan een jaar open staan en in 2009 niet gewijzigd zijn. Deze schulden vloeien voort uit de opdrachten, waarin deze crediteuren als financier optreden. In deze opdracht is het ontvangen voorschot groter dan het bezit, waardoor deze schulden ontstaan.

3.3 Accountantsverklaring

Aan:
Minister van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit
G. Verburg
Prins Clauslaan 8
2595 AJ 'S-GRAVENHAGE

Datum 15 maart 2010
Betreft verklaring betreffende de
Rekening en Verantwoording BBL

ACCOUNTANTSVERKLARING

Verklaring betreffende de Rekening en Verantwoording

Wij hebben de Rekening en Verantwoording 2009 van het Bureau Beheer Landbouwgronden te 's-Gravenhage, bestaande uit de Staat van uitgaven en inkomsten en de Balans per 31 december 2009 met de toelichting, gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van de directeur

De directeur van het Bureau Beheer Landbouwgronden is verantwoordelijk voor het opmaken van de Rekening en Verantwoording die de uitgaven, de inkomsten, het bezit en de financiering daarvan getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Wet agrarisch grondverkeer en de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden.

Tevens is de directeur van het Bureau Beheer Landbouwgronden verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de Rekening en Verantwoording verantwoorde uitgaven, inkomsten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de bepalingen, zoals opgenomen in de Wet agrarisch grondverkeer, de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden en andere in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de Reke-

ning en Verantwoording van uitgaven, inkomsten, bezit en de financiering daarvan, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat en voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de Rekening en Verantwoording op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 1, lid 2 van de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht.

Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de Rekening en Verantwoording geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de Rekening en Verantwoording. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de Rekening en Verantwoording van uitgaven, inkomsten, bezit en de financiering daarvan alsmede het voor de naleving van de betreffende wet- en regelgeving relevante interne beheerssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van het Bureau Beheer Landbouwgronden.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de Rekening en Verantwoording een getrouw beeld van de uitgaven en de inkomsten over 2009 en van de grootte en de samenstelling van het bezit en de financiering daarvan per 31 december 2009 van het Bureau Beheer Landbouwgronden in overeenstemming met de Wet agrarisch grondverkeer en de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden.

Voorts zijn wij van oordeel dat in deze Rekening en Verantwoording verantwoorde uitgaven, inkomsten en balansmutaties over 2009 voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid.

Verklaring betreffende het jaarverslag

Wij melden dat de overige onderdelen van het jaarverslag 2009, voorzover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig zijn met de in dit jaarverslag opgenomen Rekening en Verantwoording.

's-Gravenhage, 15 maart 2010

AUDITDIENST MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Was getekend:

A. van Dam RA MGA
Auditmanager

drs. ing. J.P.M. van Hienen RA RS
plv. afdelingshoofd ACC

Dienst Landelijk Gebied realiseert groene plannen voor 16 miljoen Nederlanders!

